

1 HYRJE

Kjo Kornizë për Blerjen e Tokës dhe Kthimin e Mjeteve të Jetesës (LALRF) është pjesë e Vlerësimit Mjedisor dhe Social për Projektin e planifikuar për Ujërat e Zeza në Mitrovice dhe Vushtrri, i cili planifikohet nga Kompania Rajonale e Ujësjellësit Hidromorava (KRUH) dhe financohet nga Banka Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim (BERZH) dhe Banka Investive Evropiane (BIE).

LALRF është përgatitur për të qenë në përputhje me legjislacionin kosovar dhe Politikën Mjedisore dhe Sociale të BERZH-it (2014), më saktësisht me Kërkesën 5 për Performancë për Blerje të tokës, Rivendosje të Pavullnetshme dhe Zhvendosje ekonomike si dhe Standardet Mjedisore dhe Sociale të BIE-së (2010).

Qëllimi i LALRF është përshkrimi i objektivave, parimeve dhe qasjeve ndaj kompensimit për blerje të tokës dhe zhvendosje ekonomike, që dalin nga zbatimi i Projektit dhe sigurimit që kthimi i mjeteve të jetesës të bëhet sipas KP 5 të BERZH-it. Nuk parashihet rivendosje fizike dhe kjo nuk trajtohet në këtë kornizë. Nëse ndodhë ndonjë rivendosje fizike e paparaparë në të ardhmen atëherë duhet përgatitur një Plan Veprimi për Rivendosje.

1.1 OBJEKTIVAT

Objektivat e procesit të kthimit të mjeteve të jetesës janë:

- Vendosja e një kornize për të minimizuar zhvendosjen ekonomike dhe kur zhvendosja është e pashmangshme të përmirësohen, ose së paku të kthehen kushtet e jetesës dhe standardet e jetesës së personave të zhvendosur pas zbatimit të projektit në nivelet para projektit.
- Përkujdesja që personat e prekur, pa tokë në pronësi ose ndonjë të drejtë të pranuar ligjore për tokën të kenë të drejtë në kompensim për humbjen e pasurive të luajtshme dhe kthim të mjeteve të jetesës. Sipas kërkesave të BERZH-it, këta persona mund të jenë pronarë ose jopronarë, dhe njerëz që e përdorin tokën pa të drejta formale, ose të pranuar të shfrytëzimit të tokës.
- Përcaktimi i kërkesave për shpalosje të informatave, konsultime, dhe pjesëmarrje të informuar të personave të prekur. Dispozitat e veçanta që duhet bërë për individët që u përkasin grupeve të cenueshme, për t'u përkujdesur që këta persona të përfshihen në proces.
- Përcaktimi se si bëhet monitorimi dhe vlerësimi rezultateve të kthimit të mjeteve të jetesës, ndikimeve të tyre në standardet e jetesës të personave të zhvendosur, dhe nëse janë arritur objektivat e Planit për Kthimin e Mjeteve të Jetesës.
- Përcaktimi i Mekanizmit ose Procedurave specifike për trajtimin e ankesave që duhet pasuar për të pranuar dhe lehtësuar zgjidhjen e shqetësimeve të personave të prekur.

Një Plan më i hollësishëm për Kthimin e Mjeteve të Jetesës (referuar si LRP në këtë dokument) do të zhvillohet gjatë periudhës së projektimit nga MMPH dhe Komuna e Mitrovicës, dhe do të përfshihet në projektin përfundimtar. Zhvillimi i LRP është përshkruar në Kapitullin 3 më poshtë.

1.2 PËRSHKRIMI DHE KONTEKSTI I PROJEKTIT

Qeveria e Kosovës ka kërkuar nga Banka Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim (BERZH) dhe Banka Investive Evropiane (BIE) që të mbështesin ndërtimin e Fabrikave për trajtimin e ujërave të zeza (FTUZ) dhe infrastrukturës së ndërlidhur të kanalizimit në Mitrovice. Një

përditësim i Studimit ekzistues të Fizibilitetit është bërë në vitin 2018 dhe ka rezultuar me një Program të Investimeve Parësore (PIP).

Ky LALRF lidhet me aktivitetet e projektimit dhe ndërtimit lidhur me PIP-in e propozuar që përkrahet nga BERZH dhe BIE, i cil do të zbatohet nga viti 2019 deri në 2022, si dhe me operacionet përkatëse.

Është propozuar projekti i mëposhtëm për Investime Parësore:

- ➔ Ndërtimi i një Fabrike për trajtimin e ujërave të zeza ne Mitrovicën Jugore me nje kapacitet te propozuar prej 123,000 PE;
- ➔ Grumbullimi dhe trajtimi i ujërave të zeza nga zona urbane e Mitrovicës, Veriu i Mitrovicës dhe Vushtrrise me dhe fshatrat përreth përfshirë fshatrat Trepçë, Broboniq, Vaganicë dhe Koshtovë.

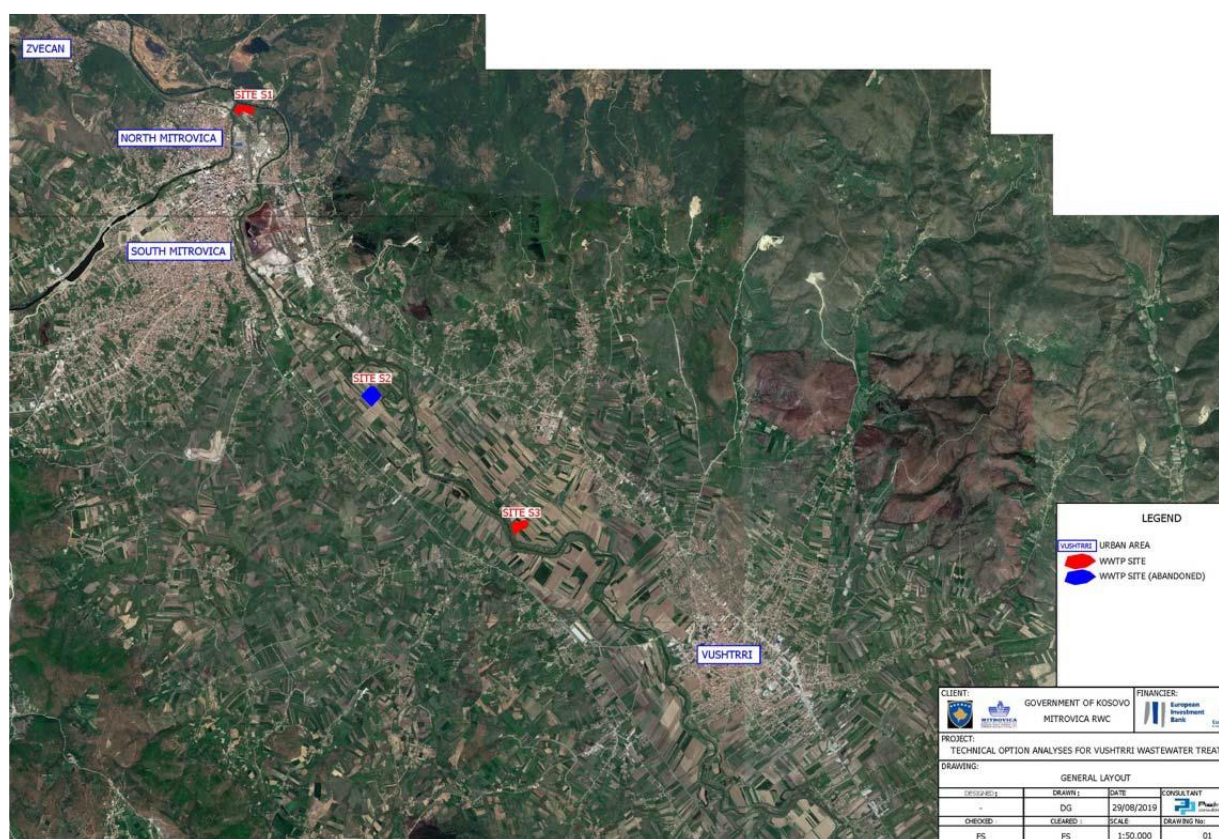

Figura 1-1. Harta e përgjithshme

1.3 PËRMBLEDHJE E PROJEKTIT LIDHUR ME DHE NDIKIMET E BLERJES SË TOKËS

Ndërtimi i UTP dhe rruga e hyrjes kërkon blerjen e afërsisht 3.8 ha tokë. Një vend i vendosur në bashkimin e lumenjve Ibar dhe Sitnica, pranë një hekurudhe, është zgjedhur për WWTP. Zona e propozuar S1 në Mitrovicën e Jugut ndodhet në një zonë industriale pranë një hekurudhe.

Sipas informacionit të marrë nga Drejtoria për Gjeodezi, Kadastër dhe Pronë të Mitrovicës, siti është i ndarë në parcela të pronësisë private dhe publike (shih Figurën 1-2), me katër pronarë të ndryshëm:

Sipërfaqja e tokës për shpronësim është pronë e katër pronarëve të ndryshëm:

- Pronarë privatë;
- Ndërmarrje private;
- Infrakos, ndërmarrje publike përgjegjëse për mirëmbajtje të hekurudhave në Kosovë; dhe
- Hidrotekničko Odeljdi. Kjo ndërmarrje nuk ekziston më dhe Ministria e Mjedisit i ka të gjitha kompetencat për këto ngastra.

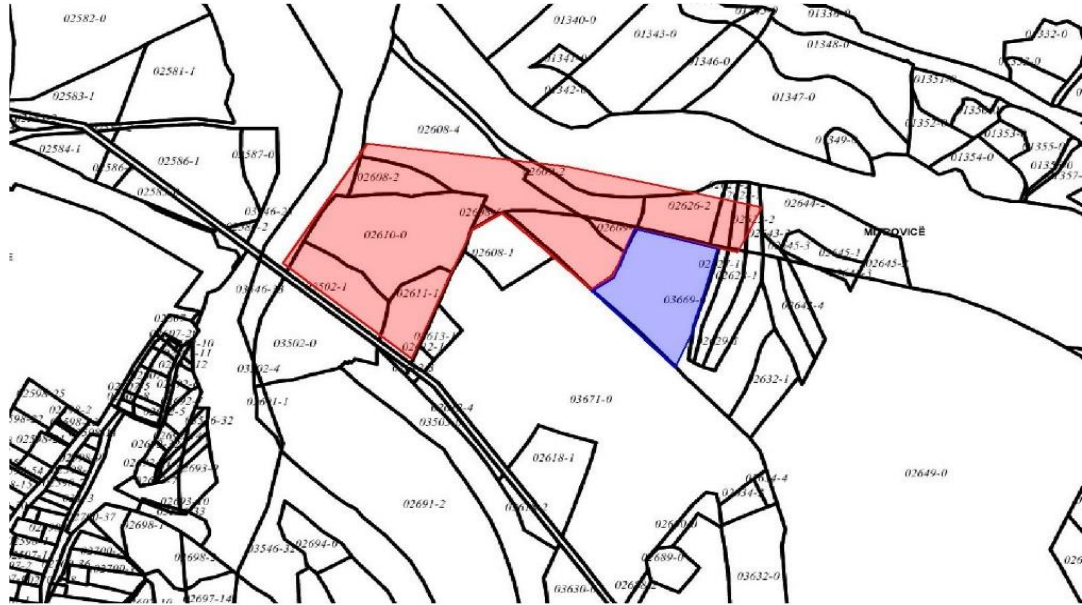
Toka në pronësi private klasifikohet si bujqësi / tokë e punueshme që nuk është në përdorim ose tokë joproduhuese.

Një fabrikë betoni në pronësi të kompanisë ACI, u zgjerua në tokën publike të vendit të propozuar pa leje nga autoritetet. Plannedshtë planifikuar që e gjithë fabrika e betonit të shpronësohet dhe pronari të kompensohet për zhvendosjen ekonomike në përputhje me PR5. Procesi i shpronësimit do të ndërmerret nga MMPH dhe Komuna. Sipas Komunës, pronarët e fabrikave janë kontaktuar për të diskutuar çështjen dhe rezultati ishte pozitiv.

Toka nga pronarët privatë do të shpronësohet sipas ligjeve përkatëse dhe kërkesave të KP5. Nuk ka nevojë të shpronësohet toka nga ndërmarrjet private. Toka nga dy ndërmarrjet publike do të transferohet për projektin, e cila sipas Komunës është çështje formaliteti dhe praktike e zakonshme.

Skema e propozuar për blerje është paraqitur me të kuqe te **Error! Reference source not found.**, është aranzhuar duke marrë parasysh ngastrat e tanishme kadastrale, duke minimizuar shpronësimin privat dhe optimizuar tokën publike në dispozicion. Parcela 03669 është përfshirë pas AT 2018 për të rritur sipërfaqen.

**Figura 1-3. Harta kadastrale e faqes WWTP
E kuqe: paraqitja sipas AT 2018; Blu: zonë e zgjeruar**

Një tabelë me referencat e parcelave dhe sipërfaqet e sipërfaqes është përfshirë më poshtë.

Tabela 1-1: Pronësia e tokës te vendi për FTUZ

Pronësi private			Pronësi publike		
Ngastra Ref.	Sipërfaqja (m ²)	Pronësia	Parcel Ref.	Sipërfaqja (m ²)	Pronësia
02608/1	5,463	Private	02610/0	8,126	Infrakos (Hekurudhat)
02613/1	762	Private	02611/0	2,627	Infrakos (Hekurudhat)
02612/1	199	Private	03503/0	6,998	Infrakos (Hekurudhat)
02612/3	70	Private	03502/0	8,450	Infrakos (Hekurudhat)
02608/2	1,680	Private	02609/1	2,709	Hidroteknjičko Odeljdi
02609/2	917	Private	02626/2	2,257	Hidroteknjičko Odeljdi
02627/1	706	Private	02627/2	659	Hidroteknjičko Odeljdi
02629/1	1,414	Private	02628/2	622	Hidroteknjičko Odeljdi
03671/0	38,097	ACI	02644/2	3,412	Hidroteknjičko Odeljdi
02618/0	4,646	f.BETONI			

Eshtë planifikuar që procesi i blerjes së tokës në Mitrovicë do të ndërmerret nga MMPH.

Një afat kohor realist për të gjithë procesin, duke marrë parasysh zhvendosjen e fabrikës së betonit është 12 muaj.

Faqja e WWTP është e arritshme vetëm përmes një rruge që përshkon parcelën 03671/0, pronë e ACI, siç tregohet në paraqitjen në Figurën 1-2. Të drejtat e rrugës për të përdorur rrugën e hyrjes në pronë

e ACI duhet të merret.

Asnjë blerje e tokës nuk është e nevojshme për kanalizimet dhe mbledhësit, të cilat do të vendosen përgjatë lumenjve dhe rrugëve, megjithatë, e drejta e kalimit duhet të merret gjithashtu për disa pjesë të gjatësisë së kanalizimeve dhe mbledhësve përgjatë Sitnica në Vushtrri.

.

2 KORNIZA LIGJORE RREGULLUESE

Projekti do të përmbushë kërkesat e legjislacionit shtetëror dhe politikave të BERZH/BIE, sidomos Kërkesën e BERZH-it për Performancë 5 për Blerje të Tokës, Zhvendosje të Pavullnetshme dhe Zhvendosje Ekonomike. Aty ku ekzistojnë dallime ndërmjet ligjit shtetëror dhe kërkesave të BERZH/BIE, MMPH/Komuna e Mitrovicës i respekton kërkesat e BERZH/BIE kur këto janë më të dobishme për banorët e zhvendosur ekonomikisht.

2.1 KORNIZA RREGULLATORE E KOSOVËS

Korniza ligjore për blerje të tokës në Kosovë qeveriset sipas legjislacionit si vijon.

Kushtetuta e Republikë së Kosovës

Kushtetuta ndalon privimin arbitrar nga prona (Neni 46). Autoritetet mund të shpronësojnë pronë vetëm nëse një shpronësim i tillë është autorizuar me ligj, është i domosdoshëm ose i përshtatshëm për realizim të një qëllimi publik ose promovim të interesit publik, dhe pasohet me sigurim të kompensimit të menjëhershëm dhe të përshtatshëm për person(at) prona e të cilëve shpronësohet.

Ligji për Shpronësimin e Pronës së Paluajtshme

Procedura e shpronësimit të tokës dhe rivendosjes në Kosovë kryesisht rregullohet me Ligjin për shpronësim të pronës së paluajtshme Nr. 03/L-205. Ligji përcakton procedurën, përfshin kompensimet për të ruajtur individët nga ndërhyrjet joproporcionale me të drejtë në pronë të paluajtshme.

Kompensimi rregullohet edhe me Ligjin për shpronësim të pronës së paluajtshme edhe me Udhëzimin Administrativ për Miratim të Metodave të Vlerësimit Teknik dhe Kritereve për Llogaritjen e Shumës së Kompensimit për Shpronësim të Pronës së Paluajtshme dhe Dëmet lidhur me Shpronësimin, Nr. 02/2015. Sipas ligjit, kompensimi paguhet në bazë të vlerës së pronës në treg, përfshirë pjesët e qasjes dhe frutat, si dhe çdo dëmtim të drejtpërdrejt që demonstron se ka ndodhur për shkak të shpronësimit. Kompensimi i paguar do të përfshijë vlerën e përcaktuar në Vendimin Përfundimtar plus kamata në vlera të tilla që është grumbulluar prej datës efektive të Vendimit Përfundimtar deri në datën e pagesës. Kompensimi në natyrë përmes mjetit tokë-për-tokë (ose kombinimit në natyrë dhe para të gatshme) bëhet ekskluzivisht në rastet kur Qeveria është autoriteti shpronësues, dhe shpronësohen mbi 20 ngastra të pronës së paluajtshme, nëse pajtohen pronarët e atyre pronave.

Asnjë ndryshim në pronësi të tokës ose në të drejta tjera të personave të prekur nuk ndodhë ose nuk realizohet derisa të mos hyjë në fuqi Vendimi Përfundimtar dhe të mos paguhet kompensimi i kërkuar me Vendim Përfundimtar. Vetëm pasi të jenë plotësuar këto kushte, prona mund të regjistrohet në emër të Komunes.

2.2 KËRKESAT E BERZH

KP 5 e BERZH-it për Blerje të Tokës, Rivendosje të Pavullnetshme dhe Zhvendosje ekonomike thekson që 'Rivendosja e Pavullnetshme i referohet edhe zhvendosjes fizike edhe zhvendosjes ekonomike që rezulton nga blerja e tokës lidhur me projektin ose qasja e kufizuar në mjete të jetesës dhe pasuri natyrore'.

'Rivendosja konsiderohet e pavullnetshme kur individët ose bashkësitë e prekura nuk kanë të drejtë ta refuzojnë blerjen e tokës që u ofrohet, e cila rezulton me zhvendosje.'

'Personat e zhvendosur mund të klasifikohen si persona i) që kanë të drejta formale ligjore mbi tokën, ii) që nuk kanë të drejta formale ligjore mbi tokën në kohën e regjistrimit, por të cilët kanë kërkesë për tokën e cila pranohet ose njihet sipas ligjit shtetëror; ose iii) të cilët nuk kanë të drejta të njohura ligjore ose kërkesë për tokën që e përdorin'.

Objektivat e KP 5 përfshijnë:

- Shmangien ose, kur është e pashmangshme, minimizimin e rivendosjes së pavullneshme duke hulumtuar projekte alternative;
- Zbutjen e ndikimeve negative sociale dhe ekonomike nga blerja e tokës ose nga kufizimet e personave të prekur për përdorim dhe qasje në asete dhe tokë duke: i) ofruar kompensim për humbje të tokës me çmim të plotë zëvendësues; dhe ii) kujdesur që aktivitetet e rivendosjes zbatohen me shpalosje përkatëse të informatave, konsultim dhe pjesëmarrje të informuar të atyre që janë prekur;
- Kthimin ose, ku të jetë e mundur, përmirësimin e kushteve të jetesës dhe standardit të jetesës së personave të zhvendosur në nivelet para zhvendosjes.
- Zbatimin, sipas strategjisë së përcaktuar në Planin për Angazhimin e Akterëve (PAA), e një mekanizmi për ankesa për ekonomitë familjare të prekura si dhe entitetet private.

2.3 ANALIZA E ZBRAZËTIRAVE

Një krahasim i legjislacionit shtetëror me kërkesat e BERZH/BIE është i paraqitur më poshtë. LALRF është i paraparë për të qenë në përputhje me legjislacionin shtetëror dhe kërkesat e BERZH/BIE, megjithatë, ku ka zbrazëtira, procesi LALRF do të respektojë standardet që janë më të dobishme për personat dhe entitetet e veçanta. Tabela e mëposhtme përmbledhë këto zbrazëtira ku kërkesat e BERZH/BIE do të respektohen pasi që ato janë më të dobishme për personat e prekur nga kjo.

Tabela 2-1: Përmbledhje e zbrazëtirave ndërmjet legjislacionit të Kosovës dhe kërkesave të BERZH/BIE

Çështja	Dispozita e Ligjit të Kosovës	Kërkesa e BERZH	Masat për të plotësuar zbrazëtirën
Shmangia minimizimi zhvendosjes ose i	Nuk ka dispozitë për shmangien minimizimit zhvlerësimit ose e	Shqyrtimi i projekteve alternative të realizueshme për të shmangur ose së paku minimizuar zhvendosjen fizike dhe/ose ekonomike, duke balancuar kostot mjedisore, sociale dhe financare dhe përfitimet	Projekti ka shqyrtuar vende alternative për FTUZ

Çështja	Dispozita e Ligjit të Kosovës	Kërkesa e BERZH	Masat për të plotësuar zbrazetirën
Procesi i planifikimit	<p>Përgatitja e Planit për Blerjen e Tokë dhe Kthimin e Mjeteve të Jetesës, përfshirë regjistrimin dhe një studim të hollësishëm socio-ekonomik.</p> <p>Personat e prekur duhet të informohen dhe konsultohen gjatë procesit të planifikimit. Dispozitë e veçantë duhet bërë për konsultim me grupet e cenuara.</p>	<p>Kërkon vetëm një Studim për Shpronësimin si regjistrim fillestar, nuk ka kërkesë eksplicite lidhur me zhvillimin e studimeve socio-ekonomike për Planin për Blerjen e Tokë dhe Kthimin e Mjeteve të Jetesës.</p>	<p>LALRP do të zhvillohet për Projektin pasi të bëhen të ditura natyra e saktë dhe shkalla e blerjes së tokës, d.m.th. pasi të zhvillohen studimet për shpronësim që kërkohen me legjislacion shtetëror, si dhe një regjistrim i hollësishëm dhe studim socio-ekonomik.</p>
Zgjidhjet e negociuara	<p>Nuk kërkon e as inkurajon zgjidhje të negociuara.</p>	<p>Inkurajimi i zgjidhjeve të negociuara për të ndihmuar shmangien e shpronësimit.</p>	<p>Zgjidhjet e negociuara do të bëhen ku të jetë i mundur, para se të fillojë procesi i shpronësimit.</p>
Vlera e kompensimit dhe koha.	<p>Kompensimi për asetet e humbura të bëhet me kosto zëvendësuese, zakonisht si vlera e tregut të aseteve plus kosto e transaksionit lidhur me kthimin e aseteve të tilla.</p> <p>Kompensimi duhet bërë para se personi/personat e prekur të kenë humbje.</p>	<p>Kompensimi paguhet në bazë të vlerës së tregut të pronës.</p>	<p>Njerëzit i prekur nga humbja e përhershme e tokës do të kenë kompensim me vlerë të plotë zëvendësimi.</p>
Ofrimi i kompensimit me vlerë zëvendësuese.	<p>Kompensimi paguhet në bazë të vlerës së tregut të tokës dhe të pronës.</p>	<p>Kompensimi do të bëhet me kosto të plotë zëvendësuese, që zakonisht llogaritet si vlera e tokës dhe aseteve në treg plus kosto e transaksionit.</p>	<p>Njerëzit e prekur nga humbja e përhershme e tokës do të kenë kompensim me vlerë të plotë zëvendësuese.</p> <p>Pronari i fabrikës do të ketë kompensim për strukturat.</p>

Çështja	Dispozita e Ligjit të Kosovës	Kërkesa e BERZH	Masat për të plotësuar zbrazetirën
Pranueshmëria për kompensim	<p>KP5 dallon tri kategori kryesore të njerëzve të prekur:</p> <p>ata që kanë të drejta formale ligjore për asetet e prekura janë të pranueshëm për kompensim të plotë me kosto zëvendësuese për tokën dhe strukturat sipas aplikimit.</p> <p>ata që nuk kanë të drejta formale në asetet e prekura në kohën e regjistrimit, por të cilët kanë kërkesë mbi tokën e cila është njohur ose mund të njihet sipas ligjit shtetëror, kanë të drejtë për kompensim të ngjashëm.</p> <p>ata që nuk kanë të drejtë të pranueshme ligjore ose kërkesë mbi tokën që e shfrytëzojnë nuk kanë të drejtë domosdoshmërisht për kompensim për tokën por duhet të kenë: i) kompensim për strukturat që i posedojnë dhe shfrytëzojnë dhe për përmirësime tjera që i kanë bërë në tokë me kosto të plotë zëvendësuese; dhe ii) në rast të zhvendosjes fizike, zgjidhja për banim të përshtatshëm me sigurim të qirasë dhe ndihmë për rivendosje.</p>	Vetëm personat me të drejta dhe kërkesa të njohura kanë të drejtë për kompensim.	Pranueshmëria për kompensim dhe kthimi i kushteve të jetesës do të zgjatet te personat e prekur të cilët nuk kanë të drejta të njohura ligjore ose kërkesa për tokën që ata e përdorin si mjet jetese.
Data e përfshirjes	Datë e përfshirjes do të jetë data e regjistrimit të humbjeve të personave të prekur.	E caktuar me Vendim për Pranimin e aplikimit për shpronësim dhe shpallje të vendimit në mediat publike.	Përcaktimi i datës së përfshirjes për kompensim dhe ndihmë si data e regjistrimit dhe studimit fillestar socio-ekonomik.

Çështja	Dispozita e Ligjit të Kosovës	Kërkesa e BERZH	Masat për të plotësuar zbrazëtirën
Cenueshmëria	Të sigurohet që asnjë person ose grup i pafavorizuar ose i pambrojtur nuk është në disavantazh në procesin e blerjes së tokës..	Asnjë konsideratë për personat e pambrojtur.	Sigurimi që personat e pambrojtur të identifikohen dhe të ndihmohen.
Shpalosja e informacionit dhe informimi publik.	Klienti duhet të përmbledhë informacionin që gjendet në LALRF për shpalosje publike dhe të sigurojë që njerëzit e prekur të kuptojnë procedurat e kompensimit dhe të dinë se çfarë të presin në fazat e ndryshme të projektit. Konsultimi do të vazhdojë gjatë zbatimit, monitorimit dhe vlerësimit të pagesës së kompensimit dhe rivendosjes.	Autoriteti shpronësues duhet të konsultojë njerëzit e prekur me të drejta formale ligjore dhe kërkesa të njohura ligjrisht përpara se të miratohet vendimi për shpronësim.	Konsultimi do të shtrihet tek personat e prekur që nuk kanë të drejta të njohura ligjore ose pretendojnë për tokën që ata përdorin për mjet të tyre të jetesës.
Mekanizmi i ankesave.	Pronarët ose zotëruesit e interesave kanë të drejtë të parashtrajnë ankesa në faza të ndryshme të procesit dhe të paraqesin komente me shkrim tek autoriteti shpronësues gjatë procesit të konsultimit, por nuk ka kërkesë për mekanizmin e ankesave specifike të projektit.	Një mekanizëm i ankesave specifike për projekte duhet të krijohet sa më shpejt që është e mundur në proces, për të marrë dhe trajuar në kohë shqetësimet specifike për kompensimin që ngrihen nga personat e prekur.	Procedura e ankesave do të vendoset si pjesë e zbatimit të Planit të Angazhimit të Akterëve (PAA) dhe do të përfshijë aspektet e blerjes së tokës dhe shpronësimit të pronës.
Monitorimi i zbatimit të LALRP-së	Aranzhimet për monitorimin e kushteve të jetesës duhet definuar nga LALRP.	Nuk ka dispozitë	Monitorimi do të kryhet nga MMPH/Komuna.

3 BLERJA E TOKËS DHE PROCESI I KTHIMIT TË MJETEVE TË JETESËS

Blerja e tokës dhe kthimi i mjeteve të jetesës do të merren në përputhje me legjislacionin shtetëror të Kosovës dhe kërkesën e BIE/BERZH për KP5. Ky seksion përshkruan procesin e planifikuar të zbatimit të LRP duke përfshirë hapat e paraqitur më poshtë.

3.1 PËRMBLEDHJE E PROCESIT

Ky LALRF është një kornizë që përshkruan parimet e blerjes / okupimit të tokës dhe restaurimin e jetesës. Bazuar në udhëzimet ligjore të përmbledhura në Tabelën 2-1, MMPH / Komuna e Mitrovicës do të zhvillojë një Plan të Riparimit të Blerjes së Tokës dhe Jetesës (LALRP) duke ndjekur hapat e hollësishëm më poshtë. Është e rëndësishme që ky proces të zbatohet njëkohësisht me përgatitjen e projekteve të hollësishme për WWTP: Plani i Blerjes së Tokës dhe Rivendosjes së Jetesës do të përfshijë hapat e mëposhtëm:

1. Identifikimi i ndikimeve të projektit dhe njerëzve të prekur, përfshirë:
 - a. Paraqitjen në hartë të zonës së projektit dhe ekonomive familjare/ngastrave të tokës që preken, përfshirë klasën e tokës, pronarët, qiradhënësit dhe modelet e shfrytëzimit të tokës.
 - b. Regjistrimin e ngastrave, pasurive dhe personave të prekur për të përcaktuar listën e njerëzve me të drejta formale dhe joformale mbi tokën dhe kushte të jetesës dhe për të identifikuar ata që kanë të drejtë për kompensim dhe/ose ndihmë në veçanti kushtuar vëmendje personave/ek. familjare të cenuara, siç janë nënat me fëmijë pa bashkëshort, burrat e gratë e veja, personat me aftësi të kufizuara dhe ata të moshuar si dhe ata që jetojnë në varfëri.
 - c. Anketën socio-ekonomike për të plotësuar të dhënat e regjistrimit dhe grumbulluar informata të hollësishme për gjendjen socio-ekonomike të njerëzve të prekur dhe vlerësuar ndikimet në mjetet e tyre të jetesës për të përcaktuar kompensim të drejtë dhe masa për kthim të mjeteve të jetesës.
 - d. Takimet për konsultim publik për të ofruar informata për projektin, caktimin e blerjes/zënies së përkohshme të tokës, të drejtat e njerëzve dhe procesin për përcaktimin e të drejtave, kompensimit dhe masave për kthim të mjeteve të jetesës. Personat e prekur do të kenë mundësinë për të diskutuar rreth qasjes për kompensim dhe kthim të mjeteve të jetesës dhe bërë çfarëdo pyetje që mund të kenë lidhur me proceset.
 - e. Vendosjen e një mekanizmi efektiv për ankesa për të pranuar dhe trajtuar me kohë shqetësimet specifike rreth kompensimit, të ngritura nga personat e zhvendosur.
2. Zhvillimi i Matricës së të Drejtave dhe Kornizës për Kompensim në bazë të informatave nga hapat e mësipërm dhe në pajtim me legjislacionin shtetëror dhe Kërkesat e BERZH/BIE.
 - a. Matrica e të Drejtave do të paraqesë grupet e personave të prekur dhe ndihmën, kompensimin dhe kthimin e mjeteve të jetesës që ata kanë të drejtë t'i marrin.
 - b. Takimet për konsultime publike do të informojnë kategoritë e personave të prekur dhe masat e të drejtave.
 - c. Do të caktohet një datë për pranueshmëri sipas kërkesave të BERZH / BIE dhe legjislacionit shtetëror. Informatat lidhur me datën e caktuar do të publikohen në tërë zonën e prekur nga projekti.

3. Do të bëhet vlerësimi i të gjitha pasurive që janë subjekt për kompensim, përfshirë ndërtesat, kulturat bujqësore, aktivitetet e ndërprera ekonomike si dhe lista e ofertave për qasje në pasuritë natyrore dhe kompensim nga vlerësuesit e caktuar të certifikuar.
4. Procedura e vlerësimit do të ndërmerret sipas legjislacionit të Republikës së Kosovës dhe kërkesave të BERZH/BIE.
5. Pagesa e kompensimeve nga MF para blerjes/zënies së tokës ose humbjes së qasjes në aktivitete ekonomike dhe pasuri natyrore në llogaritë bankare të specifikuar nga pronarët/shfrytëzuesit, me pajtim të të gjithë anëtarëve të prekur nga ekonomitë familjare.
6. MMPH/Komuna e Mitrovicës do të monitorojnë zbatimin e procesit të blerjes së tokës dhe kthimit të mjeteve të jetesës nëpërmjet aranzhimeve institucionale si dhe nëpërmjet një monitori të pavarur, të jashtëm.

3.2 PËRGJEGJËSITË PËR ZBATIMIN

MMPH/Komuna e Mitrovicës do të jetë përgjegjëse për zbatimin e të gjitha aspekteve të LALRP-së. Nga palët e përfshira në aspekte të ndryshme të zbatimit të projektit do të kërkohej të jenë në përputhje me kërkesat e përcaktuara në këtë LALRF.

Zbatimi i LALRF/LALRP do të fillojë para aktiviteteve ndërtimore. Në përgjithësi, zbatimi i LALRP do të ketë tri faza kryesore:

- ➔ Takimet publike, regjistrimi dhe studimi socio-ekonomik i zhvilluar si dhe procesi i bisedimeve lidhur me blerjen e tokës.
- ➔ Sigurimi i të drejtave për tokën, pagesa e kompensimit, kthimi i kushteve të jetesës.
- ➔ Procesi i Monitorimit dhe raportimit të LALRP.

Tabela 3-1: Përgjegjësitë organizative dhe aranzhimet

Detyra	Entiteti përgjegjës
Shpaloja e informatave për të gjithë njerëzit dhe komunitetet e prekura nga Projekti	Komuna e Mitrovicës
Komunikimi i drejtpërdrejt me dhe vizitat te pronarët dhe shfrytëzuesit	Komuna e Mitrovicës
Aktivitetet e bisedimeve dhe shpronësimeve para fillimit të ndërtimit	MMPH/Komuna e Mitrovicës
Ofrimi i ndihmës për personat e prekur	MMPH/Komuna e Mitrovicës
Pagesa/ofrimi i kompensimit	MMPH/Komuna e Mitrovicës
Monitorimi dhe raportimi lidhur me shpronësimin	Komuna e Mitrovicës
Monitorimi dhe raportimi lidhur me zënien e përkohshme të tokës pas fillimit të ndërtimit	Kontraktori/Komuna e Mitrovicës
Menaxhimi i ankesave	Komuna e Mitrovicës

3.3 PRANUESHMËRIA DHE TË DREJTAT

Një matricë e përkohshme e të drejtave është paraqitur më poshtë për të përcaktuar parimet e kompensimit për grupet e ndryshme të njerëzve të prekur varësisht nga humbja e pasurive, pronave dhe kushteve të jetesës si rrjedhojë e projektit. Kjo matricë do të duhet të përditësohet dhe përshtatet me blerjen e tokës dhe personat e prekur ekonomikisht që janë identifikuar si pjesë e LALRP-së. Sipas Politikës Mjedisore dhe Sociale të BIE (2010) dhe BERZH

(2014) aktivitetet ekonomike dhe kushtet e jetesës do të vlerësohen për të identifikuar masat përkatëse për kompensim dhe zbutje të gjendjes. Pranueshmëria përcaktohet në bazë të regjistrimit të ekonomive familjare/ngastrave të prekura ndërsa data e regjistrimit do të shërbejë si datë e caktuar për kompensim të personave që nuk kanë kërkesa formale për tokën.

Tabela 3-2: Matrica e të drejtave

Kategoria e personave të prekur	Lloji të drejtës / pronës / humbjes së shkaktuar nga Projekti	E drejta
<p>Personat që i përdorin ngastrat e tokës të cilat do të përdoren për FTUZ dhe rrugën për qasje, prodhimet bujqësore të të cilëve mund të dëmtohen nga ndërtimit</p> <p>Përveç pronarëve të tokës, kjo kategori mund të përfshijë persona të cilët e kanë tokën me qira apo janë duke e përdorur nën aranzhime tjera</p>	<p>2 pronarët privat të tokës në vendin për FTUZ</p>	<p>Kompensimi me para të gatshme për asetet e humbura që rezultojnë nga blerja e tokës me kosto të plotë zëvendësimi¹ ose nëpërmjet zëvendësimit të tokës me vlerë dhe produktivitet të barabartë me ngastrën e humbur, dhe në vendet e pranueshme për njerëzit e prekur aty ku kjo mund të bëhet</p> <p>Për kulturat shumëvjeçare: e drejta për të mbledhur kulturat nëse vjelja nuk është e mundur, kompensimi me para të gatshme për kulturat shumëvjeçare me vlerë zëvendësimi</p> <p>Për kulturat shumëvjeçare: e drejta për të vjelë pemët, perimet etj. dhe kompensimi me para të gatshme për bimët/drunjtë shumëvjeçar me vlerë zëvendësimi</p> <p>Ndihma për kthimin e mjeteve të jetesës, nëse vetëm kompensimi nuk mjafton për të mundësuar kthimin e mjeteve të jetesës</p>
<p>Personat që e shfrytëzojnë tokën të cilët do të ndërpriten gjatë ndërtimit, kulturat e të cilëve mund të dëmtohen</p> <p>Veç pronarëve të tokës, kjo kategori mund të përfshijë personat që kanë token me qira apo e shfrytëzojnë me aranzhime tjera</p>	<p>Numri nuk dihet tani, por përfshin:</p> <p>E drejta për rrugë për rrugën e qasjes në pronësi të ACI</p> <p>E drejta për rrugë përgjatë vijës së lidhjes së pompimit nga Zveçani në Veri të Mitrovicës, dhe nga Veriu i Mitrovicës në FTUZ</p>	<p>Informatat rreth ndërtimit dhe marrja e të drejtës për rrugë në tokë së paku tre muaj para hyrjes në tokë</p> <p>Kompensimi me para të gatshme për të gjitha kulturat e dëmtuara me kosto të plotë zëvendësimi</p> <p>Kompensimi me para të gatshme me kosto të plotë zëvendësimi për të drejtën për ta shfrytëzuar tokën sipas kontratës, për periudhën e shfrytëzimit të tokës dhe kthimin e gjendjes së tokës pas përdorimit</p>
<p>Bizneset që zhvillohen në atë tokë, të cilat do të duhet të zhvendosen</p>	<p>Pronari i fabrikës së betonit ACI në vendin për FTUZ</p>	<p>Kompensimi për strukturat e dëmtuara, me kosto të plotë zëvendësimi</p> <p>Ndihma për kthimin e mjeteve të jetesës, nëse vetëm kompensimi nuk mjafton për të mundësuar kthimin e mjeteve të jetesës</p>

¹ Vlera e zëvendësimit tregon vlerën në treg të pronës plus kostot ligjore të blerjes së pronës tjetër, siç janë tatimet dhe taksat lidhur me blerjen e pronës tjetër, regjistrimin në kadastrën e tokave etj.

3.4 REGJISTRIMI DHE ANKETA SOCIO-EKONOMIKE

Një regjistrim i hollësishëm i të gjithë njerëzve të prekur, ekonomive familjare, ngastrave, pronave dhe pasurive tjera të nevojshme për të identifikuar numrin e njerëzve dhe të prekur dhe ngastrave. Regjistrimi duhet të bëhet nga MMPH/Komuna e Mitrovicës apo një palë e tretë me përvojë në aktivitete të regjistrimit dhe anketave. Regjistrimi do të grumbullojë informata për identifikimet e kadastrës dhe koordinatat e ngastrave, pasuritë, kategorinë e tokës, madhësinë e ngastrës dhe kulturat e kultivuara, drunjtë dhe strukturat që do të preken nga Projekti. Regjistrimi do të përdorë informatat kadastrale për të identifikuar pronarët formal të tokës si dhe shfrytëzuesit. Hetime të mëtejme mund të nevojiten për të identifikuar të gjithë pronarët joformal dhe shfrytëzuesit e tokave të prekura.

Anketa socio-ekonomike do të ofrojë informata të hollësishme për mjetet formale dhe joformale të jetesës, pasuritë, aktivitet dhe strukturat. Të gjithë njerëzit e prekur pavarësisht se a kanë të drejta formale, që evidentohen gjatë regjistrimit do të kenë të drejtë në kompensim sipas legjislacionit shtetëror dhe kërkesave të BERZH/BIE siç përcaktohet në këtë LALRF.

Anketa socio-ekonomike duhet të identifikojë:

- ➔ Modelet e shfrytëzimit të tokës, kulturat e kultivuara dhe shfrytëzimin e pasurive natyrore.
- ➔ Nivelet e mjeteve të jetesës dhe të të ardhurave të personave të prekur, sidomos të të ardhurave nga humbja e përkohshme e tokës dhe të ardhurat për shfrytëzuesit formal dhe joformal.
- ➔ Shfrytëzuesit stinor të pasurive që mund të preken nga projekti.

Njerëzit e cenueshëm që kërkojnë vëmendje shtesë për të kompensuar në mënyrë të barabartë sipas të drejtës së tyre.

3.5 VLERËSIMI DHE PAGESA E KOMPENSIMIT

Vlerësimi i tokës etj. bazohet në vlerën e tanishme të tregut dhe përcaktohet në kontratën e transaksionit të ligjshëm. Për ta arritur vlerën e zëvendësimit të plotë, vlerës së tregut të do t'i shtohen edhe kostot e transaksionit lidhur me kthimin e tokës dhe pasurive, siç janë tatimi dhe taksat e regjistrimit dhe vlera e përmirësimeve të tokës.

Toka bujqësore në vendin për FTUZ nuk është duke u përdorur. Megjithatë, dispozitat për Megjithatë, do të bëhen dispozitat për të mundësuar vjeljen e kulturave para se të bëhet hyrja në tokë, aty ky toka është e tillë. Kulturat shumëvjeçare që vilen para hyrjes në tokë nuk do të kompensohen. Tarifat e kompensimit për kulturat e mbetura do të llogariten në bazë të vlerës së zëvendësimit duke marrë parasysh produktivitetin e tokës në bazë të rendimentit të vlerësuar vjetor për hektar shumëzuar me çmimin e tregut për kulturën.

Kur prona për zëvendësim të plotë nuk mund t'u ofrohet pronarëve të dëmtuar të tokës, ndihma për kthimin e mjeteve të jetesës do të përfshihet në pakon e kompensimit.

Në rastet kur shpronësimi i pjesshëm i tokës bujqësore ndodhë dhe pjesa e mbetur e tokës vlerësohet nga pronari i tokës si e papërshtatshme për shfrytëzim bujqësor, kompensimi do të konsiderohet për vlerën e tërë ngastrës së tokës.

Pagesat e kompensimit për pronarët ose shfrytëzuesit e tokës sipas legjislacionit shtetëror duhet të bëhen jo më vonë se 30 ditë pas datës së nënshkrimit të marrëveshjes për shfrytëzim të tokës ose nga data e hyrjes në fuqi të vendimit të gjykatës. Pasi që ky LALRF është në vijë me kërkesat e BERZH/BIE, i tërë kompensimi për humbje të mjeteve të jetesës dhe pagesa e llogarive do të bëhet para kufizimit të qasjes në mjetet e jetesës ose pasuritë natyrore.

Strukturat do të kompensohen me vlerë zëvendësimi, në bazë të kostos së blerjes së një strukture zëvendësimi me cilësi të njëjtë, përfshirë fuqinë punëtore, tarifën e kontraktorit dhe kostot e transaksionit.

Takimet me akterët do të informojnë kanalet e preferuara për pagesat e kompensimeve. Kanalet e preferuara sipas praktikës së mirë ndërkombëtare përfshijnë transferimet bankare, këstet më vogla të parave të gatshme dhe kompensimet tokë për tokë për të shmangur keqmenaxhimin e pagesave të kompensimit.

3.6 KTHIMI I MJETEVE TË JETESËS

Sipas KP 5 të BERZH, njerëzit, mjetet e jetesës së të cilëve preken nga projekti kanë të drejtë në masa për kthimin e mjeteve të jetesës që synojnë përmirësimin ose së paku kthimin e standardeve të tyre të jetesës ose mjeteve të jetesës në nivelet para projektit.

MMPH/Komuna e Mitrovicës do të projektojë përkrahjen e përshtatshme për kthim të mjeteve të jetesës, në bazë të konstatimeve të anketave socio-ekonomike të ndërmarra për matur dhe kuantifikuar mjetet e jetesës dhe të ardhurat që me gjasë do të preken nga projektit.

3.7 ZHVILLIMI I HOLLËSISHËM I LALRP

Pas grumbullimit të të gjitha informatave të nevojshme, MMPH/Komuna e Mitrovicës dhe Vushtrrise do të përgatisin një Plan të hollësishëm për Kthimin e Mjeteve të Jetesës. Ky plan do të bazohet në këtë LALRF dhe do të përdorë hollësitë e ngastrave të prekura të tokës dhe shfrytëzuesve të tokës dhe statusit të tyre socio-ekonomik për të përcaktuar masat përkatëse të zbutjes dhe kompensimit. LRP e hollësishme do të përmbajë Matricën e përshtatur të të Drejtave, aktivitetet konsultuese, aranzhimet për zbatimin, listën e ngastrave të prekura dhe të shfrytëzuesve të tokës si dhe planet për monitorimin dhe vlerësimin e aktiviteteve për kthimin e mjeteve të jetesës. LALRP e hollësishme do të zhvillohet njëkohësisht me projektimet e hollësishme të FTUZ. Ai do t'u përcillet të gjithë akterëve përkatës dhe miratohet nga autoritetet përkatëse. LRP do të finalizohet para se të fillojnë çfarëdo bisedimesh për tokën, blerjen/zënie të tokës apo zhvendosjen ekonomike.

LALRP duhet ta ketë këtë përmbajtje:

1. Hyrja dhe përshkrimi i projektit
2. Studimet fillestare socioekonomike
3. Korniza ligjore dhe institucionale
4. Kompensimi dhe kthimi i mjeteve të jetesës
5. Konsultimi publik dhe procedurat e ankesave
6. Orari dhe përgjegjësitë për zbatimin e LALRP
7. Kostot
8. Monitorimi dhe vlerësimi

4 KONSULTIMI PUBLIK DHE MEKANIZMI I ANKESAVE

4.1 KONSULTIMI PUBLIK

Takimet publike, konsultimi me shfrytëzuesit e tokës dhe përfaqësuesit e bashkësive lokale do të duhet të organizohen në përputhje me Planin për Angazhimin e Akterëve (PAA) për këtë projekt. MMPH/Komuna e Mitrovicës do të zotohen që t'i ofrojnë publikut dhe personave të prekur të gjitha informatat relevante për të mundësuar pjesëmarrjen e tyre të bazuar në informata në të gjitha fazat e projektit. Ky LALRF, dhe më vonë LRP, do të vihen në dispozicion në uebfaqen e MMPH-së dhe Komunës së Mitrovicës dhe në tabelat e buletineve në ndërtesat komunale, ndërsa në formë të shtypur në shqip dhe serbisht do të jenë në dispozicion në zyrat komunale.

Orari për konsultime dhe takime me akterët do të shpërndalet në rajon dhe personat e prekur do të njoftohen me kohë për datat dhe vendet e takimeve. Është me rëndësi të sigurohet angazhimi domethënës i akterëve dhe pjesëmarrja e bazuar në informata për personat e prekur dhe akterët e interesuar gjatë projektit. Takimet shpesh me shfrytëzuesit e tokës së prekur do të organizohen ndarazi për të ofruar informata për procesin e blerjes së tokës.

4.2 MEKANIZMI I ANKESAVE

Një mekanizëm i ankesave i vendosur në kuadër të PAA do të përdoren për të grumbulluar informata kthyesë, pyetje dhe komente lidhur me këtë LALRF. Ai do të vendoset herët gjatë procesit për të pranuar dhe trajtuar komentet e akterëve dhe pyetjet, me kohë, dhe ofruar informata të mëtejme për kompensimin dhe masat për kthimin e mjeteve të jetesës njerëzve të prekur nga zhvendosja fizike ose ekonomike. Ankesat do të trajtohen me kohë sipas mekanizmit të ankesave të paraqitur në PAA.

Ankesat do të regjistrohen në regjistrin e ankesave me hollësitë rreth çështjes, pranimin e dëftesës, veprimet e ndërmarra dhe datën e zgjidhjes.

PAA përfshirë mekanizmin e ankesave është në dispozicion në uebfaqet e Administratës Komunale në Mitrovicë dhe KRUH, dhe informatat mund të jepen nëpërmjet pikave të mëposhtme të kontaktit:

Administrata Komunale Mitrovicë

Fisnik Ibrahim, Menaxher Projekti

Email: fisnik.ibrahimi@rks-gov.net

Tel: 028 532 104

<https://kk.rks-gov.net/mitrovicjeejugut>

KRUM

Sami Miftari, Koordinator

Email: sami.miftari@hotmail.com

Tel: 049 965 344

<http://www.kru-mitrovica.com/ujesjellesi>

5 MONITORIMI

Monitorimi i vazhdueshëm, vlerësimi dhe raportimi periodik për zbatimin e LALRP-së do të ndërmerren nga MMPH/Komuna e Mitrovicës dhe do të përfshihet pjesëmarrja e akterëve kryesorë përfshirë personat e prekur. Auditimi i kompletimit do të kërkohet të vlerësojë suksesin e aktiviteteve në kuadër të LALRP-së.

Treguesit kryesor të monitorimit përfshijnë:

- Shpenzimin e përgjithshëm
- Numrin e Njerëzve të Dëmtuar nga Projekti
- Numrin e takimeve dhe konsultimeve publike
- Numrin e marrëveshjeve individuale për kompensim
- Numrin e personave që kërkojnë ndihmë të veçantë
- Numrin e njerëzve që kanë pranuar kompensim me para të gatshme
- Numrin dhe vlerat e pagesave që kthejnë humbjen e të ardhurave

Numri dhe lloji i ankesave

MMPH/Komuna e Mitrovicës do të përfshijë të dhënat e monitorimit dhe raportimin për përparimin e aktiviteteve të LALRP-së në raportin tremujor gjatë procesit të blerjes/zënies së tokës dhe përmbledhë informatat përkatëse në raportet e tyre vjetore për BERZH/BIE. MMPH/Komuna e Mitrovicës do t'i vë në dispozicion për publikun edhe të dhënat e monitorimit të kthimit të mjeteve të jetesës.

6 BUXHETI PËR LALRP

Buxheti i nevojshëm për zbatimin e LRP do të caktohet pas përfundimit të regjistrimit dhe aktiviteteve të anketimit, pasi të jetë identifikuar numri i vërtetë i shfrytëzuesve të prekur të tokës. Buxheti do të mbulojë kompensimin, kthimin e mjeteve të jetesës, monitorimin dhe vlerësimin si dhe kontingjentet dhe shpenzimet administrative.

6.1 KOSTOT E VLERËSUARA

Kostot në lidhje me tokën janë konsideruar janë blerja dhe kompensimi dhe ato janë vlerësuar në të njëjtën bazë si në AT 2018.

Pas procedurave të shpronësimit, regjistrimi në regjistrat kadastral do të kryhet pa një tarifë administrative për regjistrim. Pjesa më e madhe e tokës që kërkohet në sitin S1 është pronë publike. Tabela 6-1 tregon një vlerësim të bazuar në zonën private që i nënshtrohet shpronësimit për WWTP.

Tabela 6-1: Vlerësimi i kostos së blerjes së tokës

Vendi	Sipërfaqja (m ²)	EURO/m ²	Kosto (EURO)	Vrojtimet
FTUZ	1,680	40	67,200	Ngastra 02608-2
FTUZ	1,990	40	79,600	Ngastra 02609-2
FTUZ	5,000	40	200,000	Ngasra 03669
Gjithsej	8,670		346,800	

Kostot në lidhje me kompensimin vlerësohen duke marrë parasysh vetëm fabrikën e betonit.

Megjithëse uzina u ndërtua pa lejen e komunës, pronari ka të drejtë të paguajë leje për impiantin e betonit dhe kompensim parash me kosto të plotë zëvendësimi për uzinën ose sigurimin e strukturës zëvendësuese. Një shumë e përkohshme prej 100,000 EUR shtohet në kostot e përgjithshme për këtë qëllim.

Një shumë prej 500,000 EUR vlerësohet gjithashtu për të shpronësuar tokën për rrugën e re në S1.

Kostoja totale vlerësohet të jetë 946,800 EUR.

Me kusht që tokat private bujqësore të mos jenë në prodhim, pronarët e tyre nuk do të kompensohen për humbjen e të korrave.

Të gjitha kostot do të rillogariten bazuar në sondazhin socio-ekonomik dhe do të vlerësohen nga vlerësuesit e çertifikuar dhe të aprovuar.